

УДК 373.5-055.2 (497.11 Ниш) „1906/1914“ (091)

ВИША ЖЕНСКА ПРИВАТНА ШКОЛА У НИШУ 1906-1914 - ИСТОРИЈАТ ШКОЛЕ КРОЗ КЊИГУ ЗАПИСНИКА

Апстракт: *Виша женска приватна школа се оснива 26. августа 1904. године. Тада је Виша женска приватна школа имала 4 разреда. Актом министра просвете од 13. септембра 1905. године, наредне школске године школа има 5 разреда. Предлог за оснивање „Добротворног фонда сиромашних ученица Више женске школе у Нишу“ је дат 4. децембра 1905. године. Предлог је прихваћен. Краљевим указом од 23. јула 1906. године, ова школа прелази у Приватну женску гимназију. 1912. ова школа прераста у седморазредну, а 1913/1914. опет се своди на 6 разреда. Коедукација се врши 1914. у Нишкој гимназији.*

Кључне речи: *Виша женска приватна школа, образовање, школарина, ученице, наставници, настава, добротворни фонд, женска приватна гимназија, испит.*

Приватна виша женска школа

Због значаја образовања женске омладине у Нишу, после отварања Више женске школе 22. новембра 1894. године, која је радила само једну школску годину, јавља се потреба за отварањем Више женске приватне школе у Нишу. Краљевим указом од 21. августа 1904. године, а на одобрење Министра просвете, господин Светозар Рувидић, апотекар из Ниша, сазвао је родитељски договор 26. августа 1904. године због оснивања Више женске приватне школе и из-

бора сталног одбора те школе. Тада су за Школски одбор изабрани: за председника – Светозар Рувидић, апотекар, а за чланове: Милан Банић, професор, Јова Живковић, пензионер и Милован Слеччевић, учитељ. Након тога су по расписаном конкурс од 28. августа исте године изабрани наставници Приватне више женске школе. Дужност директора вршили су наизменично Милан Банић и Р. Агатоновић¹. Тада се за школу ко-

¹ ИАН, В-868, Записник одбора школе, стр. 3 и 4

ристила зграда кафане „Островица” у улици Вожда Карађорђа, која је узета у закуп на годину дана, где је већи део кирије плаћала општина, а мањи део је плаћан из школске касе од школарине. Школарина је била утврђена Пословником школе.

Школске 1904/1905. године Приватна виша женска школа имала је 4 разреда са 57 ученица на почетку. У току године школу је напустило 14 ученица. Од укупно 43 ученице, на крају школске године било је: одличних – 11, врло добрих – 15, добрих – 12, за разредни испит – 5 ученица.²

Наставник Лука Марјановић и др Стојадин Стојановић прихватили су да обављају своју дужност без икакве материјалне надокнаде. Књиге и канцеларијски материјал набављао се путем лицитације тадашњих књижара. Школа се финансирала по систему наплате школарине. Међутим, због високих хонорара наставника и дуговања појединих родитеља услед неплаћања школарине, на седници од 18. септембра 1905. године поставило се питање опстанка школе. Због тога је сазван родитељски збор, па су родитељи нашли начин за даље одржавање школе. Неки наставници су пристали да раде бесплатно, апелујући на хуманост наставе. Поједини наставници су пристали да раде без обзира на висину хонорара.

У школској 1905/1906. години школа је имала пет разреда. Одлуку да се број разреда повећа на пет донео је министар просвете актом од 13. септембра 1905. године ПБр 14465 на молбу тројице грађана из

Ниша. Министарство просвете доставило је Приватној вишој женској школи у Нишу наставни план и програм по коме су обавезни били следећи предмети: наука хришћанска, српски језик, немачки језик, руски језик, земљопис, историја, јестаственица, физика, математика, хигијена, француски језик. Необавезни предмети били су: педагогија и домаћинство, а вештине: краснопис, слободно цртање, певање, женски рад и гимнастика.

Организација наставе и остварење наставног плана и програма били су под контролом Министарства просвете Србије. Министар је актом од 2. октобра 1904. године објаснио да школом руководи у свему управитељ, а власник и Школски одбор имали су да се старају само о материјалном издржавању школе. Директор школе, Милан Банић, професор математике, поред управитељске дужности изводио је наставу математике са 9 часова. Наставу су изводили, поред управитеља, једна учитељица женског рада и 16 професора. Ученице које су желеле да похађају Приватну вишу женску школу, дужне су биле да претходно положе пријемни испит.

На седници од 4. децембра 1905. године дат је предлог да се оснује „Добротворни фонд сиромашних ученица Више женске школе у Нишу” у циљу помоћи сиромашним, а добрим ученицама. Овај предлог је и прихваћен. Правила Фонда одобрио је министар 18. 11. 1906. године. Школарина је за одређене ученице била бесплатна, а оне су морале својим успехом оправдати бесплатно школовање. Школски одбор је о то-

² Р. Петковић, Нишка гимназија 1878. – 2003., стр. 151.

ме строго водио рачуна.

Одбор Приватне више женске школе у Нишу са седнице 8. јуна 1906. шаље молбу министру просвете да се тадашња школа преведе у Вишу женску гимназију и уједно отвори упис ученица у шести разред. Овај захтев бива прихваћен³.

Приватна женска гимназија

Актом од 24. јула 1906. године ПБр 9246, на представку управитеља Приватне више женске школе и по молби родитеља, а на предлог министра просвете, краљевим указом од 23. јула исте године одобрено је да се на основу члана 7 Закона о средњим школама претвори у Приватну непотпуну шесторазредну средњу школу за женску децу.⁴ Као донатор Приватној женској гимназији јавља се општина пружајући новчану помоћ, као и њен тадашњи председник Тодор Миловановић. Многи професори и учитељи третирају се као привремени, јер питање планирања пријема просветних радника није било регулисано. При избору учитељица за сталну службу у гимназији, прво место су заузимале кандидаткиње које су имале стручну спрему за рад и стручну спрему за наставу у основној и грађ. школи. Другу категорију су заузимале кандидаткиње које су имале стручну спрему за рад и свршену женску школу. У трећој категорији су биле оне које имају само стручну спрему

за рад.⁵

Школска 1906/1907. година отпочела је 11. августа уписом ученица за пријемни испит. За испит се пријавило 20 ученица и све су положиле. Редовна предавања отпочела су 25. августа. До I светског рата школа је радила у згради власника Павловића, књижара у Вождовој улици. Приватна женска гимназија имала је Одбор од 5 чланова:

1. Светозар Рувидић, апотекар, председник Одбора
2. Тодор Миловановић, учитељ, председник Нишке општине
3. Јосиф Ринер, инжењер, инспектор Министарства грађевина
4. Прока Зарић, пензионер, благајник Одбора
5. Станко Лапчевић⁶

Први директор Приватне женске гимназије у Нишу био је Милан Банић. Поред директорске дужности, он је предавао и математику. Женски рад предавала је једна учитељица. У првој школској години наставу је изводило 15 професора. По акту од 5. септембра 1906. године ПБр 11995 по привременом плану и програму за више разреде женске гимназије (V – VIII) обавезне науке биле су: хришћанска наука, српски језик, немачки језик, латински језик, земљопис, истор. са земљ., историја, јестаственица, хигијена, физика, математика. Необавезне науке биле су: грчки језик, француски језик, руски језик, педагогија, фил. пропедев. Вештине

³ ИАН, В 868, Записник одбора школе, стр. 30

⁴ Р. Петковић, Нишка гимназија 1878. – 2003. стр. 155.

⁵ ИАН В 868, Записник одбора школе, стр. 44 -

⁶ Р. Петковић, Нишка гимназија 1878. – 2003. стр. 155.

су биле: слоб. цртање, краснопис, женски рад, гимнастика, певање.

У школској 1907/1908. години уместо Милана Банића за директора је постављен Светислав Матић, професор Нишке гимназије. Он је истовремено предавао јестаственицу. На захтев и препоруку Министра просвете актом од 29. октобра 1907. године број 17774, Школски одбор бира за наставнице ове школе Лепосаву Максимовић и Видосаву Стојковић, свршене ученице универзитета, са одређеним квалификацијама.

Квалитетна настава и примерно васпитање доносили су углед овој школи, па су родитељи желели да у њој школују своју децу. Интересовање за Женску гимназију у Нишу постајало је све веће. 11. августа 1908. године за новог директора изабран је господин Иван Дамјановић, професор у пензији, дугогодишњи директор Више женске школе у Крагујевцу. Он је упоредо држао наставу јестаственице, математике и физике. Промена директора је уследила поново школске 1909/1910. године, када за директора долази професор Нишке гимназије Тодор Коблишка. Наредне године, на основу архивске грађе, седници Управног одбора одржаној 22. августа 1910. године, а према решењу овог одбора донетог 1 јуна исте године, за сталног директора изабран је Димитрије Алексијевић, професор и наставник приватне школе округа топличког.⁷ Поред обављања директорске дужности, он је предавао у овој школи латински и немачки језик.

⁷ ИАН, В-868, Записник Управног одбора школе, стр. 70

Ученице су плаћале школарину. Године 1910. школа је имала 105 ученица, које су плаћале школарину по 13 динара.⁸ Управни одбор је на основу имовног стања родитеља и успеха и владања у школи, ослобађао сиромашне ученице сасвим или делимично од плаћања школарине. Године 1910. наставу је изводило чак 6 наставница: Јелена Бошковић (зоологија, ботаника, физика, хемија); Лепосава Маринковић (француски, латински и немачки језик); Ружица Красић (српски, француски језик, историја); Лепосава Максимовић (српски језик, земљопис, историја); Драга Стајевић (женски рад); Видосава Стојковић (немачки језик, историја), Моша Шоанић, академски сликар.⁹

Власништво над Приватном женском гимназијом у Нишу прешло је 8. децембра 1911. године на Одбор седморице нишких грађана:

1. Председник – др А. Стојковић, окружни физикус
2. Потпредседник – протојереј Велисав Милојевић
3. Благајник – Прока Зарић, пензионер
4. Секретар – Михајло Михајловић, управитељ Основне школе
5. Чланови: Милан Дуњић, потпуковник, др Евица Хаљеска, лекар, Гаврило Миљковић, трговац.¹⁰

Године 1912. ова школа прераста у Седморазредну приватну женску гимназију. Кад је 1912. почео

⁸ ИАН, В-868, Записник Управног одбора школе, стр. 70

⁹ ИАН, В-868, Записник Управног одбора школе, стр. 71

¹⁰ Р. Петковић, Нишка гимназија 1878. – 2003. стр. 160

балкански рат, разредно старешинство од I – VII разреда водиле су само жене наставници. На почетку школске 1912./1913. године уписане су 222 ученице. У току године школу је напустило 20 ученица.

Нижи течајни испит је одржан од 24. до 28. јуна, а полагали су се ови предмети: српски језик (писмени и усмени), немачки језик и математика. У првом року испит је положило 20 ученица:

а) са одличним успехом 3, и оне су ослобођене усменог испита;

б) са врло добрим успехом 10 и

и в) са добрим успехом 7 ученица.¹¹

Школске 1913/1914. школа се опет свела на шест разреда. И поред свих настојања да се одвојено школује женска омладина, околности су наметнуле друкчије решење и званично је призната коедукација у Нишкој гимназији. Српска краљевска гимназија у Нишу претворена је у мешовиту школу и у њој су се поред мушкараца школовале и ученице које су заједно на крају школске године са мушкарцима полагале виши течајни испит.

¹¹ Р. Петковић, Нишка гимназија 1878. – 2003., стр. 161.